

INICIATIVNA SKUPINA ZA USTANOVITEV
NACIONALNEGA SVETA
ZA DEMOKRATIČNO SPREMEMBO VOLILNEGA SISTEMA (SVS)

Zadeva: Zabeležka 5. seje iniciativne skupine z dne 9.3.2021

Iniciativna skupina se je ukvarjala predvsem z dvema vprašanjema.

- Načrtom razglasitve Nacionalnega sveta za SVS;
- Oblikovanjem stališč glede nekaterih vsebinskih vprašanj novega volilnega sistema.

Sprejela je naslednje sklepe in dogovore:

Ad 1) Razglasitev Sveta SVS

Razglasitev naj poteka v obliki tiskovne konference, 24. ali 25. marca, v Ljubljani. Na njej bi sodelovala vsaj dva predstavnika Delovne skupine in koordinator, po možnosti vključiti vsaj eno predstavnico.

Vsi člani IS se bodo prizadevali zagotoviti ustrezno prisotnost medijev. Če bo ta kljub temu nezadovoljiva, bo IS na naslednji seji ocenila, ali pripravimo javno razglasitev.

Ad 2) Stališča glede nekaterih vsebinskih vprašanj

Razprava o posameznih točkah, ki zadevajo nekatera vprašanja vsebine novega volilnega sistema, je bila izredno bogata in osredotočena, obenem pa je pri večini točk daleč presegala »avt – avt« dileme. Prav to širše razmišljanje lahko veliko prispeva k oblikovanju novega sistema, saj je nekatera vprašanja mogoče reševati tudi posredno, ne zgolj z ultimativnimi zakonskimi določbami.

Odrpala se je tudi dilema, ali oz. koliko pri oblikovanju novega sistema upoštevati že znana stališča političnih strank in dati prednost »rešitvam z boljšimi opcijami sprejetja«, ali pa težiti k celovitemu, konsistentnemu sistemu. Prevladalo je prepričanje, da je v tej fazi smiselno drugo, graditi torej konsistenten volilni sistem. Za eventualna »dogovarjanja« bo čas kasneje. Če bi se zdaj preveč ozirali na znana stališča političnih strank, sploh ni mogoča nobena sprememba, saj stranke in poslanci (pod njihovo trdo taktirko) zavračajo prav vse, celo resno razpravo o nujnih spremembah.

K posameznim vprašanjem so se oblikovala naslednja stališča:

2.1. Obvezna udeležba na volitvah

Mnenja so bila zelo različna, prisotni so se z majhno večino opredelili, DA NAJ BO UDELEŽBA OBVEZNA. Še pomembnejša pa so bila njihova opozorila, da je treba udeležbo poudarjeno obravnavati kot PRAVICO IN DOLŽNOST. Mediji bi morali poudariti pomen volitev za našo bližnjo prihodnost, volitve promovirati, opozarjati na potrebno integriteto in moralno čvrstost bodočih poslancev, ne iskati zgolj sočne zgodbe ali potencialne »zmagovalce«. Udeležbo je mogoče tudi stimulirati oz. nagrajevati tudi drugače, ne zgolj s prisilo.

Posebej se je odprlo vprašanje uvedbe elektronskih volitev. Ocenjeno je, da teh še ni mogoče uzakoniti kot edino obliko, lahko pa zakon dopusti to možnost kot alternativo. Seveda bi morali obenem korigirati sedanji sistem overitve podpisov, ki je oblikovan »preveč policijsko«.

2.2. Odpoklic poslanca

Vsi prisotni so se strinjali, da je treba uzakoniti možnost odpoklica poslanca. To vprašanje vsebuje tudi širši problem »razrešitve« poslanca (tudi zgolj v obliki odvzema imunitete), ki je lahko začasna (poslanec v prekrškovnem postopku) ali stalna (določena višina obsodbe), ki ga ne smemo mešati s

pravico odpoklica. Ta je v rokah tistih, ki so določenega poslanca volili. Ta instrument uvaja vse več držav (npr. VB leta 2017). Instrument je tehnično zahteven, predvsem za volivce, bi pa že njegova uvedba delovala psihološko pozitivno.

2.3. Kvote

Prisotni so najprej opozorili, da ne smemo govoriti o »ženskih«, temveč moramo uporabljati izraz »spolne kvote«. Čeprav so vsi izrazili svojo zavezanost absolutni enakopravnosti spolov, te ni mogoče zagotavljati na mehanicističen način. Posebej je bilo opozorjeno, da imajo nekatere države sestav parlamenta zgledno uravnotežen, čeprav volilni sistem temelji na dveh ali celo več glasovih.

Odpira pa se več tehničnih vprašanj: ali kvote določiti na ravni posamezne kandidatne liste (upoštevajoč mešano zaporedje kandidatov po »zip« sistemu), ali jih določiti za kandidate posamezne stranke ali predlagatelja v celoti. V prvem primeru se lahko pojavi problem, da pri majhnem številu kandidatov enostavno ni mogoče zagotoviti potrebne spolne uravnoteženosti. Vsi pa so se zavzeli, da v primeru, da se kvota določi na ravni vseh kandidatov določene stranke, sedanjo mejo (vsaj 35 % kandidatov enega spola) premakne na 40 %. Seveda pa je vprašanje kvot vsebinsko povezano s problemom kvalitete kandidatov, zato je treba precizneje določiti njihovo predstavitev.

2.4. Predstavitev kandidatov.

Čeprav bo uvedba domicila kandidatov (vsaj 2-letno stalno prebivališče v volilni enoti) deloma zmanjšala »ugibanje o kandidatu«, je treba v sistemu precizneje določiti, katere podatke mora kandidat razkriti ob vstopu na kandidatno listo in kako jih predočiti potencialnim volivcem. Tu ni vprašanje samo materialnega stanja, temveč tudi višine in smeri izobrazbe, profesionalne usmerjenosti, dosedanjih zaposlitev in predvsem integritete (izjava o nekaznovanju) in kompetenc, itd. Volivci morajo imeti ustrezne informacije, da lahko odgovorno volijo. Zaostriti pa je potrebno tudi kriterije, kdaj netočni podatki avtomatično pomenijo odstranitev kandidata s kandidatne liste ali kasneje celo razveljavitev mandata.

Posebej pa je treba izpostaviti strožji nadzor prijave premoženja KPK PRED podelitvijo (oz. potrditvijo) mandata poslancu. Poslancu, ki ne odda ustrezne prijave, ni mogoče potrditi mandata.

2.5. Starostna omejitev volivcev.

Prisotni so ocenili, da pomik volilne pravice z 18 na 16 let v tem trenutku ni smiseln, niti, če gre samo za aktivno volilno pravico (voliti), ne pa tudi za pasivno (kandidirati oz. biti izvoljen). Nobenega dvoma sicer ni, da je vsaka generacija v določenem smislu zrelejša, toda celovite politične odgovornosti ji v starosti 16 let vendarle ni mogoče pripisati. Odprto je bilo tudi vprašanje o nevarnosti organiziranih manipulacij (podmladki političnih strank za enkrat ne kažejo potrebne politične širine, zrelosti in odgovornosti). Vse to pa je povezano tudi s stanjem družbe v celoti, uveljavljenostjo demokracije, samokritičnega odklanjanja skrajnosti in netolerance, itd. našo družbo še dodobra pretresajo hormoni adolescence.

V razpravah pa se je pojavljalo še eno vprašanje: vsi se zavedamo politične realnosti, ki jo determinira sedanja strankokracija in strankarsko zlorabljanje političnega sistema oz. volilnih mahinacij, ki jih sedanji volilni sistem in sedanja politična praksa strankam omogočata. Demokratizacija tega sistema, aktiviranje državljanov, povečane možnosti civilne družbe za vključitev in nadzor predvolilne in volilne aktivnosti prav gotovo ni in ne bo po volji političnim strankam. Zato predlagatelje novega sistema čaka težko delo, ki se bo verjetno usmerilo v iskanje poti za uveljavitev tega sistema mimo DZ ali vsaj v obliki ustreznega (javnega, množičnega) pritiska nanj. To so vprašanja, s katerimi se bo moral Svet spopasti od samega začetka svojega dela.

Zabeležko pripravil: Emil Milan Pintar